

HVORDAN SIKRE JOBB TIL ALLE I FREMTIDEN?

Simen Markussen - Frischsenteret for
Samfunnsøkonomisk Forskning

100 ÅRS PERSPEKTIV

Siden 1930 er antall sysselsatte personer mer enn fordoblet.

Antall timeverk har kun økt med 25 prosent.

1930: Snitt timetall pr sysselsatt: 2381

2007: Snitt timetall pr sysselsatt: 1417

Ukentlig arbeidstid:

1915: 54 timer

1919: 48 timer

1959: 45 timer

1968: 42,5 timer

1970: 40 timer

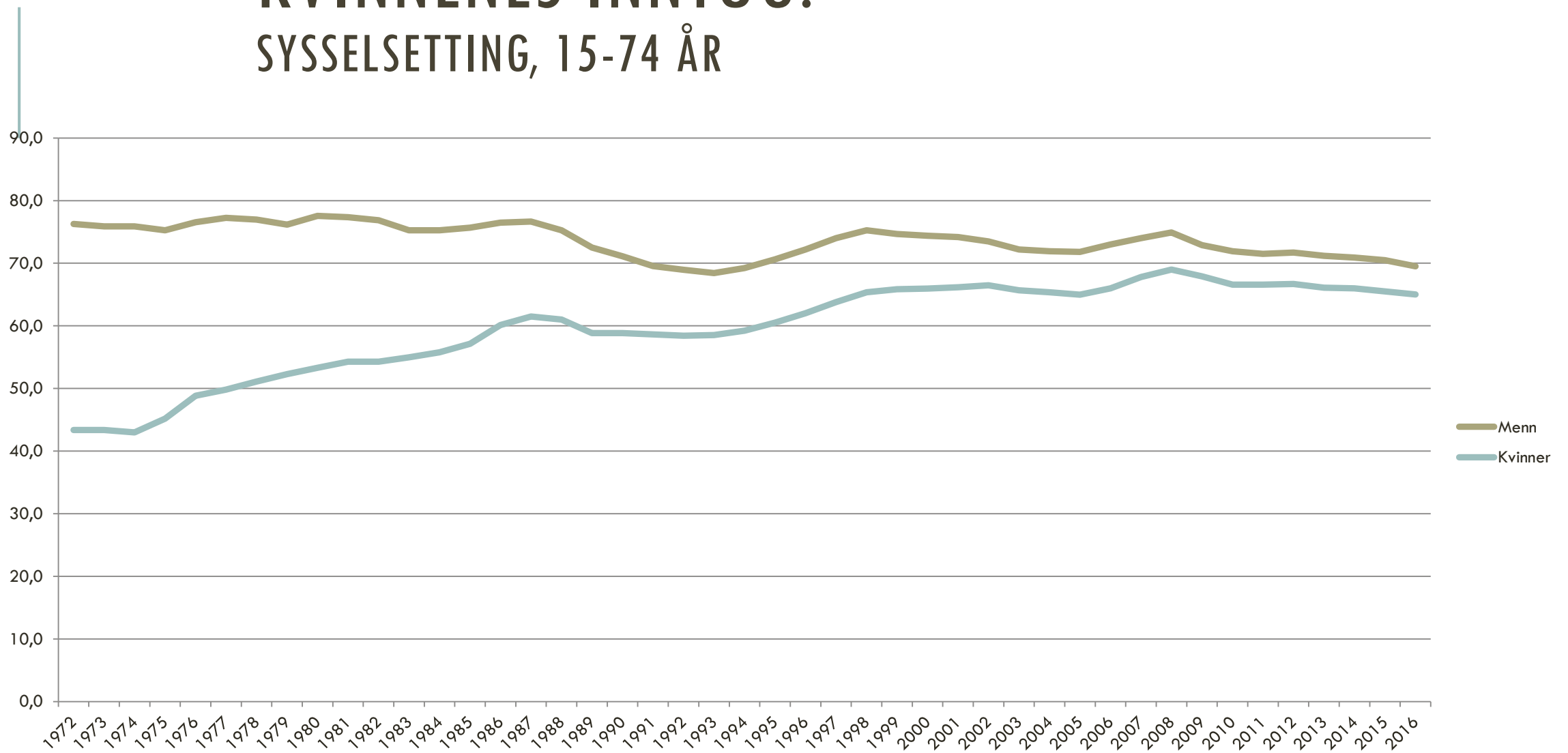
1986: 37,5 timer

=> Flere jobber, mindre

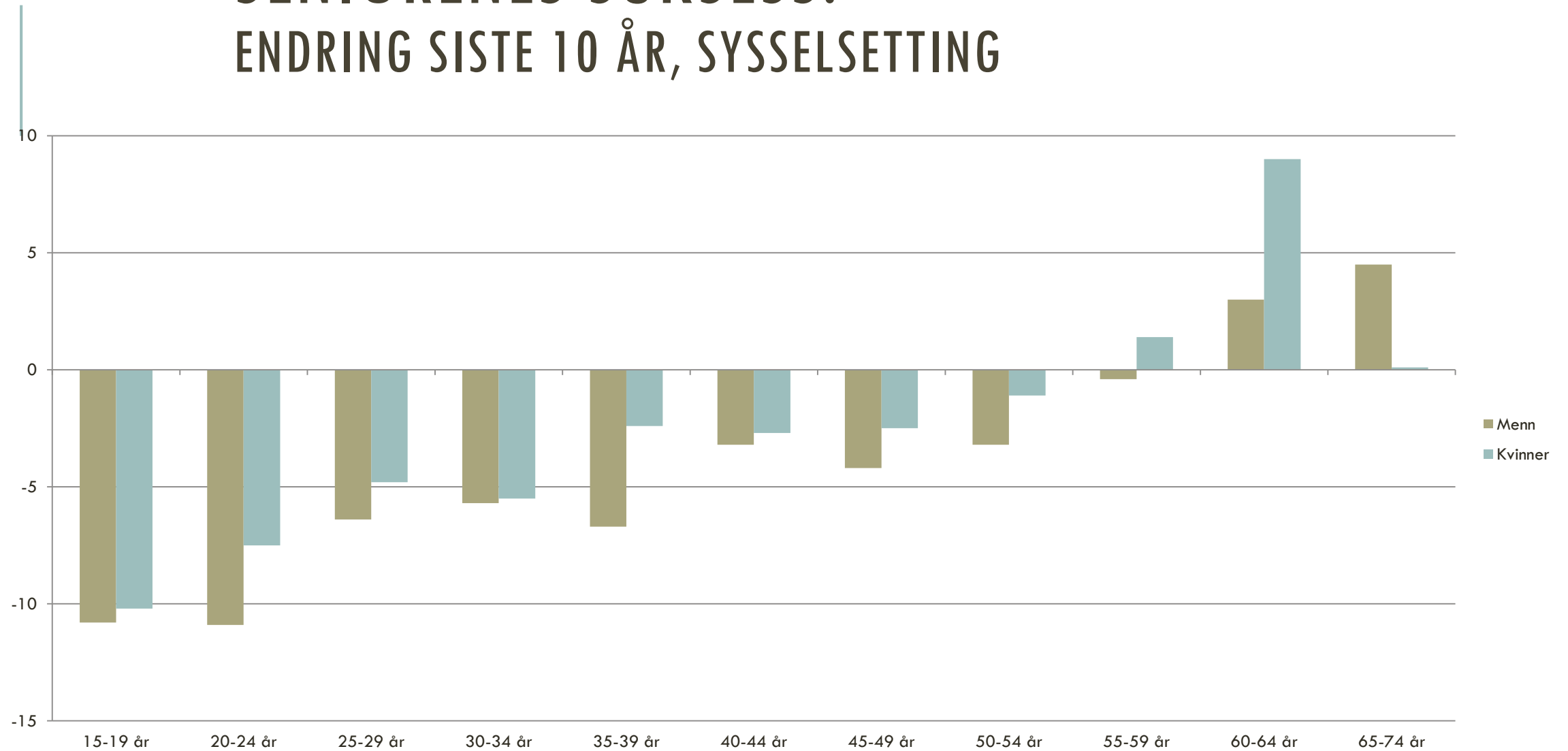
KVINNENES INNTOG!

SYSSELSETTING, 15-74 ÅR

SENIORENES SUKSESS!

ENDRING SISTE 10 ÅR, SYSSELSETTING

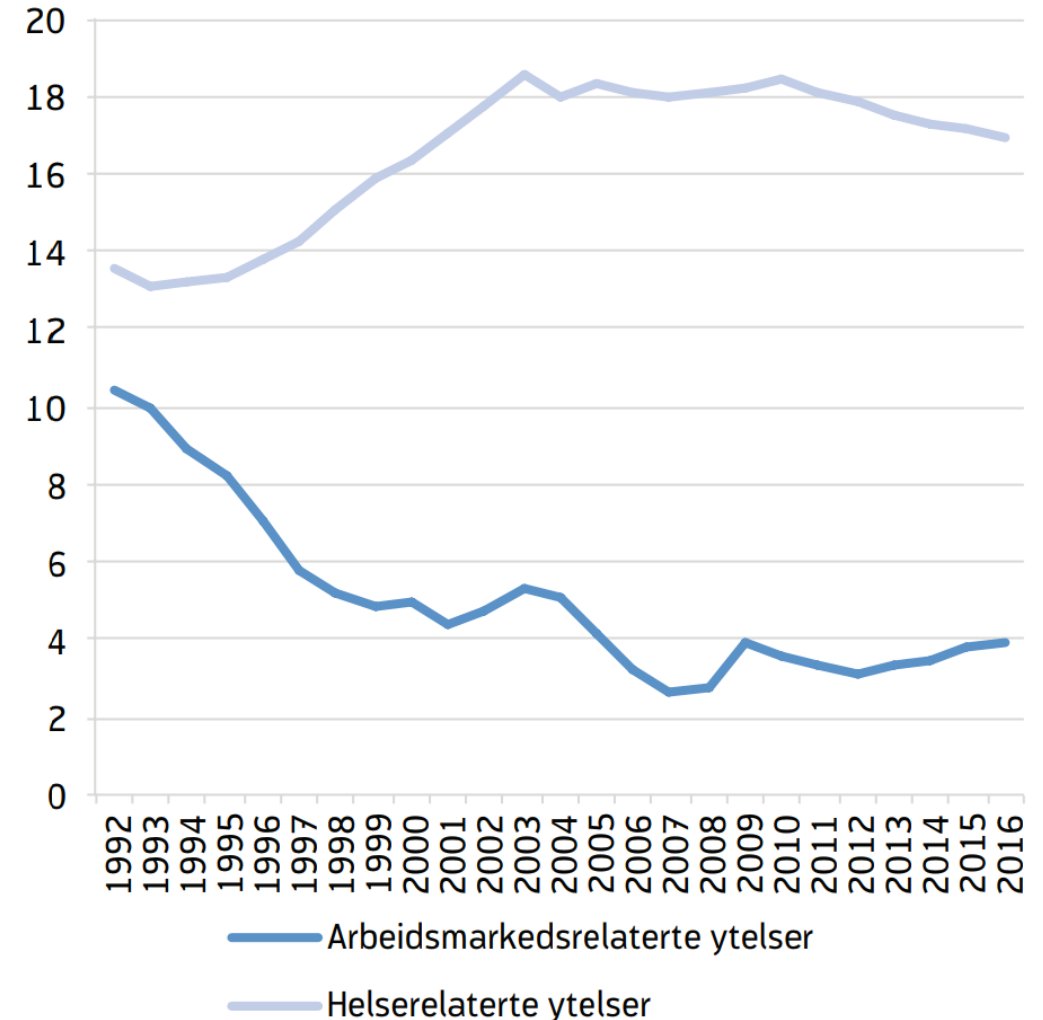

UTENFORSKAPET MER VARIG

Langt færre ledige og langt flere på helserelaterte ytelser over tid.

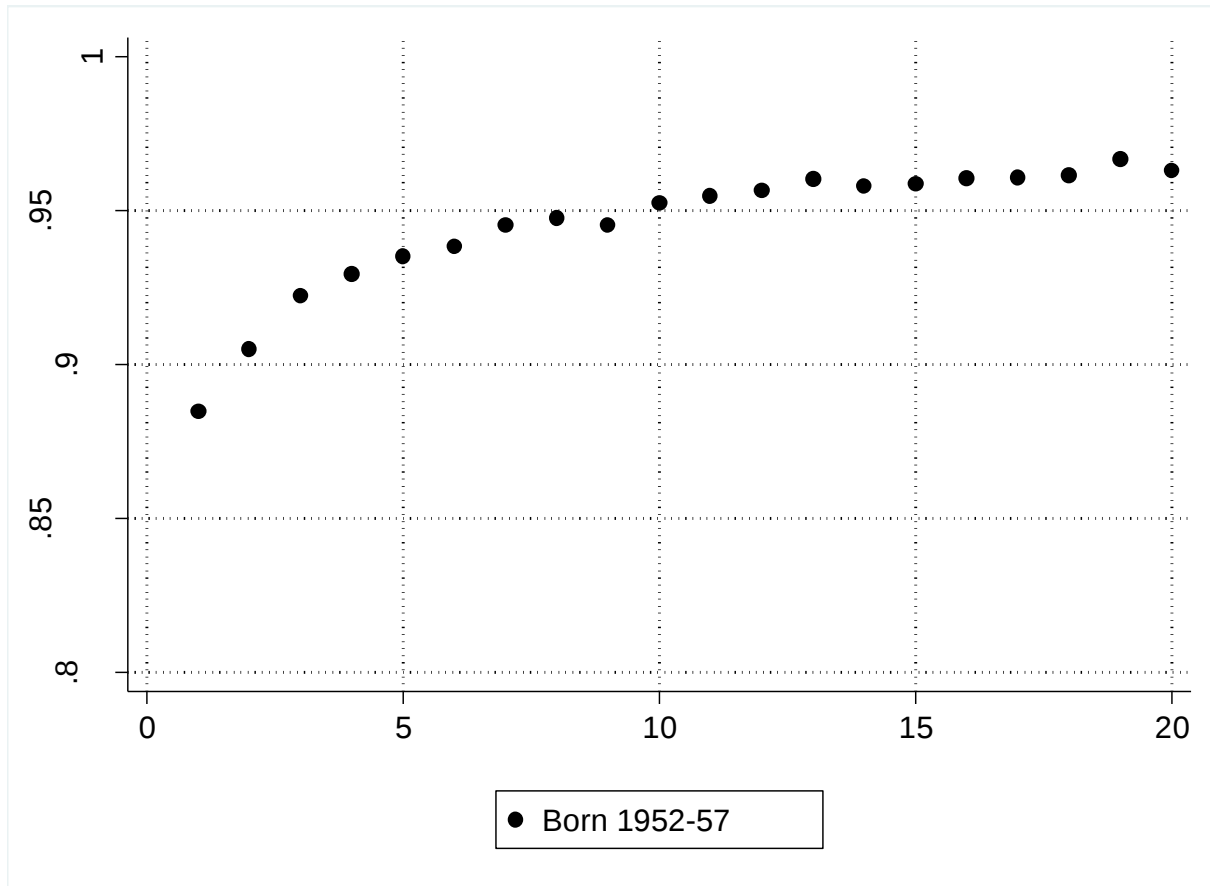
Kan bare i noen grad forklares med at stønadsmottakerne er annerledes og konjunktursituasjonen (Vigtel m.fl. 2016).

Figur 3. Andel mottakere i prosent av befolkningen per 31.12 1992–2016. Justert for dobbeltellinger

...OG MED EN LANGT KLARERE SOSIAL GRADIENT

SYSSELSETTING ETTER KLASSEBAKGRUNN

Klassebakgrunn: Foreldres inntektsrank i barnas fødselskohort. Sum av foreldrenes inntekt Mellom 52-58 år.

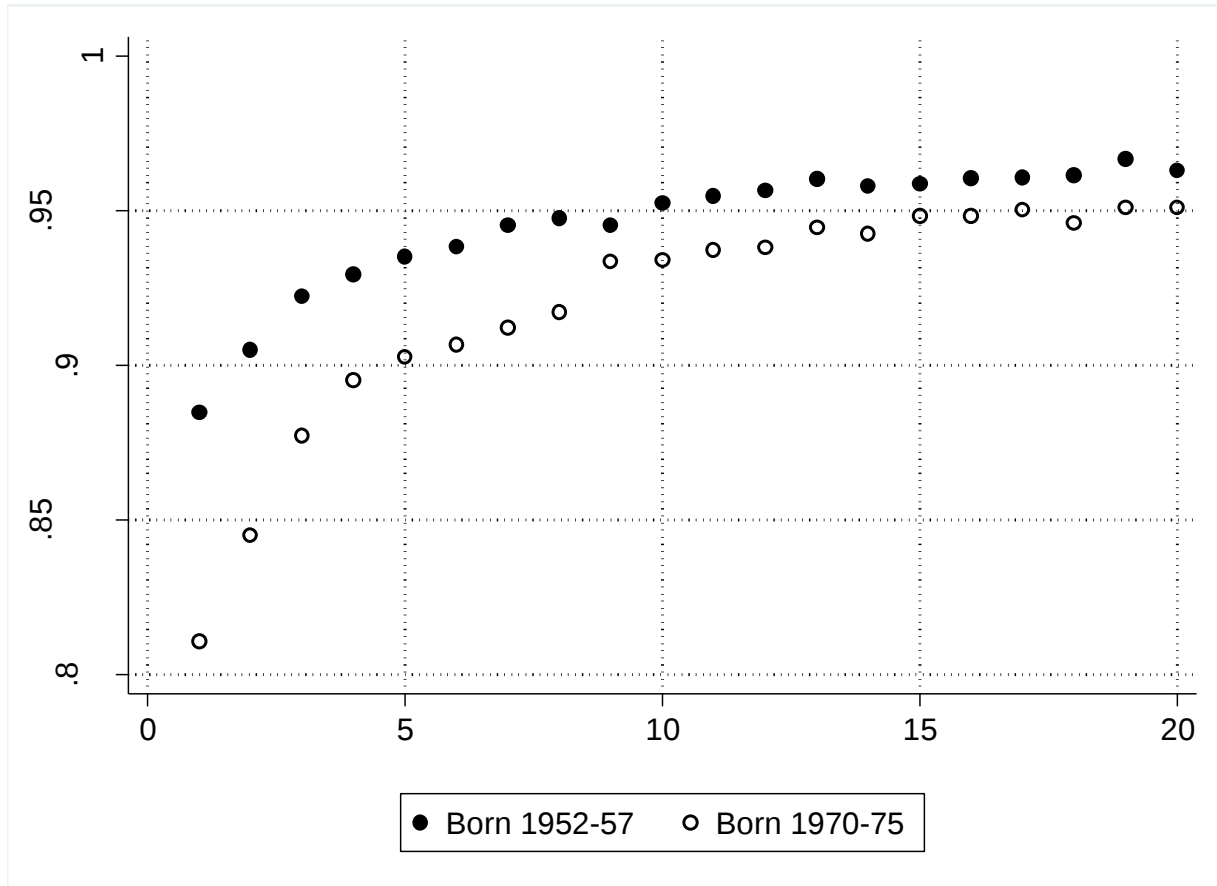
Kun norskfødte av norskfødte foreldre. Figuren viser kun menn.

Sysselsetting: Inntekt over 2G i snitt fra 28-40 år.

Kilde: Markussen og Røed (2017): Egalitarinism under pressure

...OG MED EN LANGT KLARERE SOSIAL GRADIENT

SYSSELSETTING ETTER KLASSEBAKGRUNN

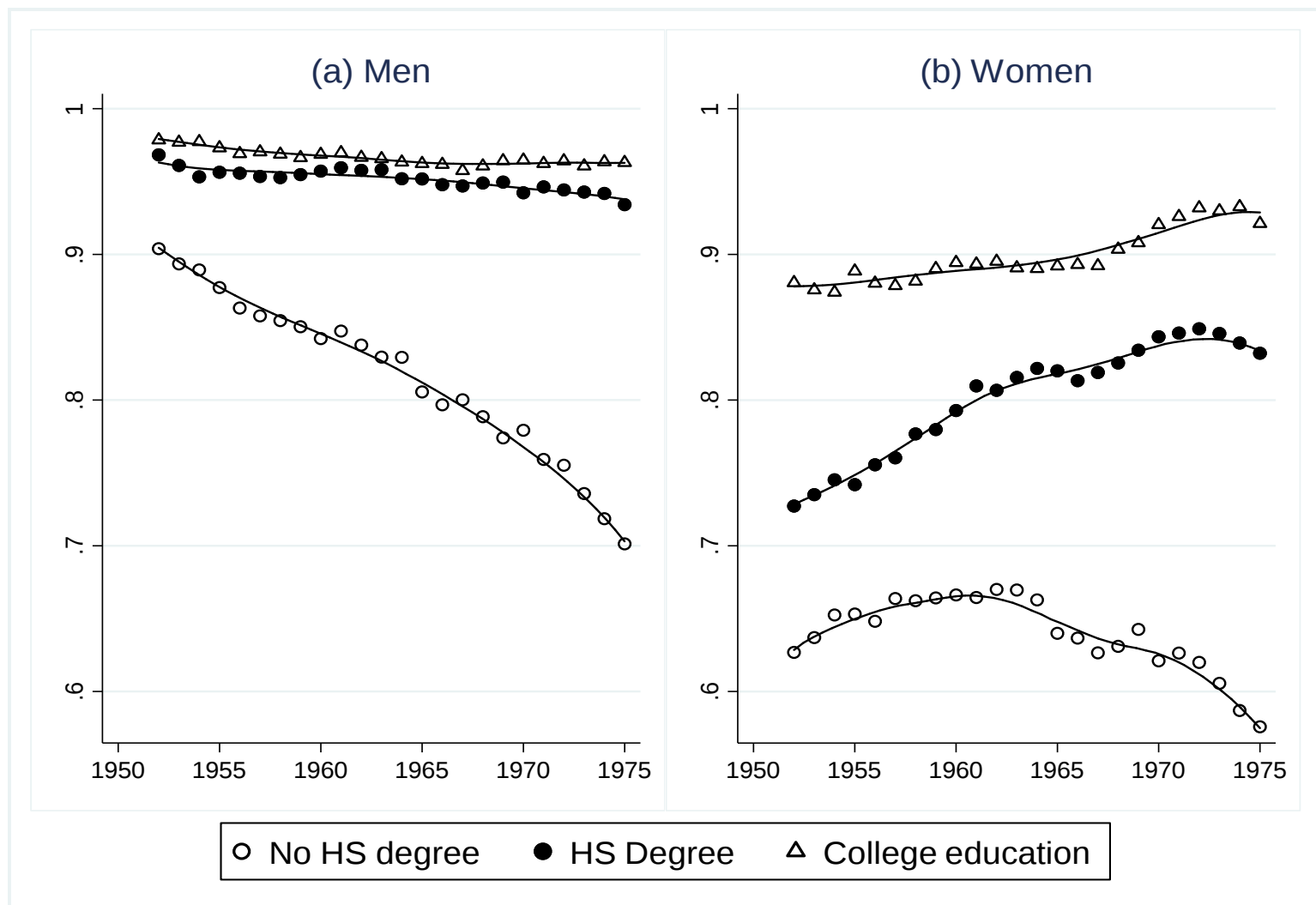
Klassebakgrunn: Foreldres inntektsrank i barnas fødselskohort. Sum av foreldrenes inntekt Mellom 52-58 år.

Kun norskfødte av norskfødte foreldre. Figuren viser kun menn.

Sysseilsetting: Inntekt over 2G i snitt fra 28-40 år.

Kilde: Markussen og Røed (2017): Egalitarianism under pressure

(MANGLENDE) UTDANNING VIKTIGERE ENN FØR?

MIN ANALYSE, TO-MINUTTERSVERSJONEN...

Teknologi og omstilling:

- Jobbene innehatt av personer av «lav klasse» har forsvunnet
- Jobbene innehatt av personer av «høy klasse» har blitt viktigere

Innvandring:

- Samtidig har tilgangen på arbeidskraft i «lav-kompetanse-segmentet» økt.

Utdanning har blitt viktigere

- Mer kompliserte oppgaver?
- Tilgangen på arbeidskraft muliggjør kanskje høyere utdanningskrav – som en slags screeningmekanisme?

I deler av arbeidsmarkedet overstiger tilbudet av arbeidskraft etterspørselen.

Trygdesystemet og lønnssystemet hindrer markedet i klarere. Lønna er for høy.

Det som egentlig er ledighet ender som uførhet. Det er ikke noe annet sted å gå.

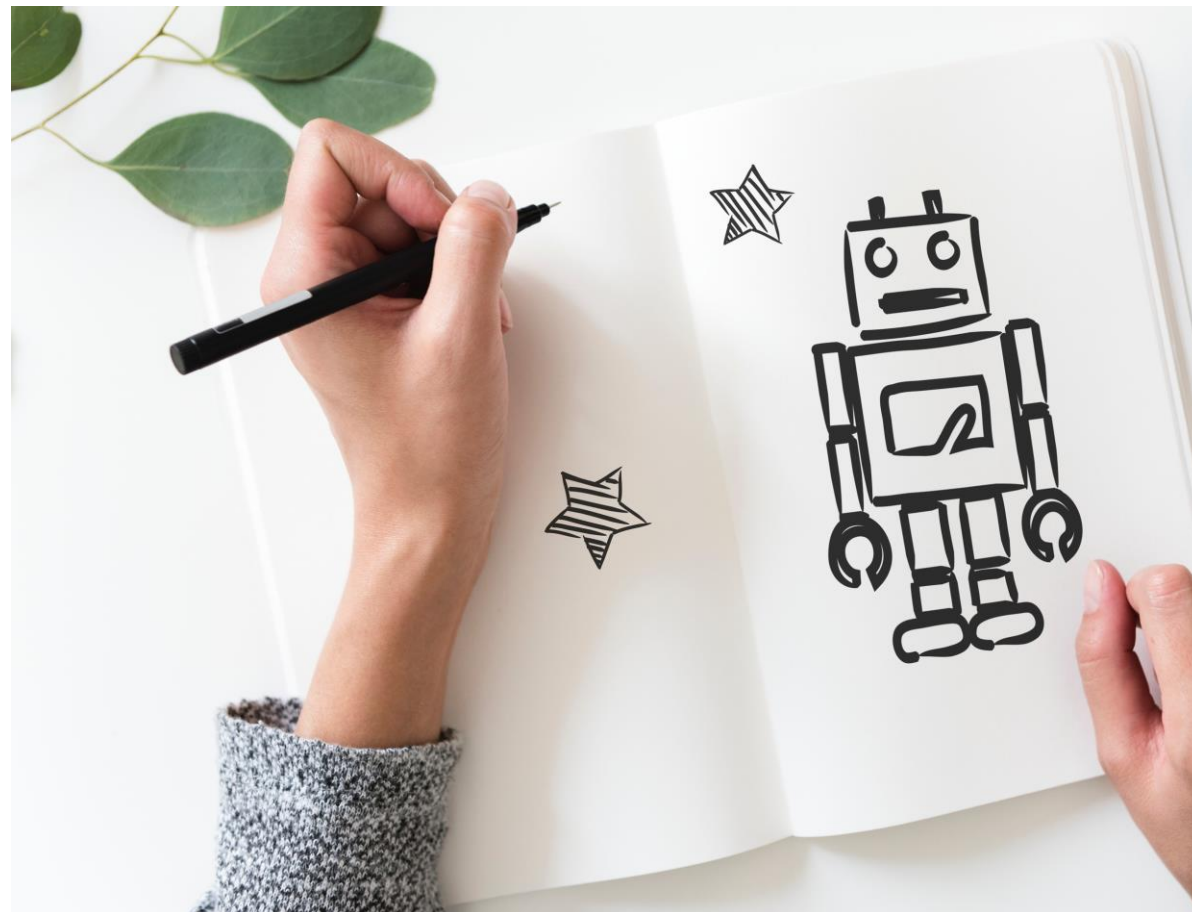
Hver enkelt aktør har ikke gode nok insentiver til å løse problemet.

SÅ HVA NÅ?

Drømmescenario:

Opprettholder høy sysselsetting, gradvis reduksjon i arbeidstid, vellykket transformasjon fra jobber som blir automatisert til jobber vi ikke automatiserer.

Spredt eierskap eller vellykket skattlegging av kapital/maskiner.

SÅ HVA NÅ?

Drømmescenario

Opprettholder høy sysselsetting, gradvis reduksjon i arbeidstid, vellykket transformasjon fra jobber som blir automatisert til jobber vi ikke automatiserer.

Spredt eierskap eller vellykket skattlegging av kapital/maskiner.

Videreføring av utviklingen til nå

Lykkes ikke med å snu fallende sysselsetting. Polarisering av arbeidsmarkedet:

A: Produktive, høyt utdannende gjør det bedre enn før

B: Personer med begrensninger og/eller manglende kompetanse sakker etter lønnsmessig eller deltar ikke

Klarer ikke å fordele gevinstene av automatisering.

FULL SYSSELSETTING OGSÅ I FREMTIDEN?

Enighet om «Kompetansesporet»

- Flere gjennom vgs., økt satsing på utdanning, men er det nok?

Mulige eller foreslåtte løsninger

- Lavere lønninger, reduserte trygder, borgerlønn, ny trygd

GENERELLE VIRKEMIDLER

Reduserte lønninger?

Reduserte trygder?

Redusert skatt eller arbeidsgiveravgift e.l.

- Reduserer kostnaden av arbeidskraft, øker trolig etterspørselen
- Koster svært mye sammenlignet med effekten på sysselsettingen

Målrettede endringer

- Senket arbeidsgiveravgift for unge
- Progressiv arbeidsgiveravgift

BORGERLØNN

Hva er det?

- En ubetinget ytelse til alle, som erstatter alle andre ytelser (altså hele sikkerhetsnettet)

Hvorfor?

- Enkelt, ikke stigmatiserende, ingen insentivproblemer

Så hva venter vi på?

- Siden alle skal ha det blir det veldig dyrt og/eller lav ytelse.
 - Alle dagens folketrygdytelser + sosialhjelp ville utgjort ca. 55.000 i borgerlønn. Ikke noe å leve av

Mellomløsning?

- Kan vi innføre en mindre «borgerlønn» finansiert ved en flat skatt?

MÅLRETTEDE VIRKEMIDLER: ENDRET TRYGDESISTEM

Dagens system for å kombinere arbeid og trygd passer kun for noen

- 100% produktiv når du jobber: 0% trygd, 100% lønn
- 0% produktiv når du ikke gjør det: 100% trygd

Arbeidskraften blir for dyr, dvs. arbeidsgiver betaler 100% og får ikke det samme tilbake. Da får ikke folk jobb.

Burde bruke trygdesystemet til å betale folk inn, ikke ut. Lønn for det man effektivt sett arbeider, trygd for resten.

EKSEMPEL:

Dagens AAP ordning

- Meldekort for det man jobber, implisitt 100% produktiv når man jobber
- Gjør arbeidskraften lite attraktiv

Forslag

- Som AAP mottaker skal man som hovedregel jobbe full tid, men med reduserte krav
 - Lønn for den produktiviteten man har, trygd for den man mangler
 - Gjør det mer attraktivt for arbeidsgiver som betaler for det «han får»
 - Øker dermed etterspørselen ved at prisen går ned. Øker i praksis arbeidsstyrken, og da øker også sysselsettingen

OM MAN IKKE FÅR JOBB?

Kommunen som «arbeidsgiver i siste instans»

- Visshet om at det er en jobb og ikke varig uføretrygd i «enden av tunnelen»
- Gir verdifull arbeidstrening og inkludering
- Gir verdifull arbeidskraft i tjenester som godt kan ha litt mer bemanning
- Kan bli en springbrett tilbake til arbeidslivet

MEDIKALISERING

Mye tyder på at dreiningen mot helseytelser egentlig ikke dreier seg om helse.

- Jeg tror: Dreiningen er en skapt av systemet: Ingen andre varige løsninger

Spiller det noen rolle?

- Grunn til å tro det: Ledighet sykdomsforklares, identitetsskapende, kan gjøre veien til uføretrygd vanskeligere
- Schreiner (2016): Betydelig innelåsing i trygd av å få AAP (el. tilsv.) i stedet for sosialhjelp (og DP)

Er det nødvendig?

- Jeg tror egentlig ikke det, selv om det sikkert reiser mange utfordringer
- Baner vei for en stønadsreform der en rekke ytelser slås sammen

ER LAV KOMPETANSE DEN NYE «NEDSATT ARBEIDSEVNE»?

Må man være syk for å få tilgang til dette?

Mye tyder på at grensene mellom kompetanse, sosial bakgrunn og sykdom er temmelig uklare

Kan systemet fungere også uten krav om sykdom?

OM ROBOTENE TAR (NESTEN) ALLE JOBBENE?

I en situasjon (nesten) uten vanlig arbeid må vi tenke annerledes, f.eks. Borgerlønn

The Economist: Beste løsningen på et problem vi ikke har

- La oss håpe vi heller ikke får det

Hovedproblem: Finansiering – skattlegging

- Kan med fordel begynne nå.
- Krever samarbeid

